

ÖLÜM

HER CAN ÖLÜMÜ TADACAKTIR

عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَاءَهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا.» قَالَ: فَأَيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَكْيَسُ؟ قَالَ: «أَكْثَرُهُمْ لِلْمَوْتِ ذِكْرًا وَأَحْسَنُهُمْ لِمَا بَعْدَهُ اسْتِعْدَادًا أَوْلَيْكَ الْأَكْيَاسُ.»

İbn Ömer anlatıyor:

“Resûlullah (sav) ile birlikte idim. Ensardan bir adam gelerek Hz. Peygamber'e (sav) selâm verdi. Sonra şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Müminlerin hangisi daha faziletlidir?' Hz. Peygamber, 'Ahlâk bakımından en güzel olanları.' buyurdu. Sonra adam, 'Müminlerin hangisi daha akıllıdır?' diye sordu. Hz. Peygamber, 'Ölümü en çok hatırlayanları ve ölümden sonrası için en güzel şekilde hazırlananları. İşte onlar en akıllı olanlardır.' diyerek cevap verdi.”

(İM4259 İbn Mâce, Zühd, 31)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
”أَكْثَرُوا ذِكْرَ هَازِمِ اللَّذَاتِ.“

عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ الْخَثْعَمِيَّةِ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:
”... بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ سَهَى وَلَهَى وَنَسِيَ الْمَقَابِرَ وَالْبِلَى بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ عَتَا وَطَغَى
وَنَسِيَ الْمُبْتَدَأَ وَالْمُنْتَهَى...“

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:
”مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ، وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ.“

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ :
”لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ مِنْ ضُرِّ أَصَابِهِ، فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ
أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي.“

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
”لَقِّنُوا مَوْتَكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.“

Ebû Hüreyre'nin naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
“Lezzetleri yok edeni (yani ölümü) çok hatırlayın.”

(N1825 Nesâî, Cenâiz, 3)

Esmâ bnt. Umeys el-Has'amiyye'nin işittiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “...(Gaflete) dalan, gülüp oynayan, kabirleri ve toprak altında çürümeyi unutan kul ne bedbahttır! Azan, haddi aşan, nereden geldiğini ve nereye gittiğini unutan kul ne bedbahttır!...”

(T2448 Tirmizî, Sıfâtü'l-kıyâme, 17)

Ubâde b. Sâmit'ten nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Her kim Allah'a kavuşmayı dilerse Allah da ona kavuşmayı diler ve her kim Allah'a kavuşmayı hoş görmezse, Allah da ona kavuşmayı hoş görmez.”

(B6507 Buhâri, Rikâk, 41)

Enes b. Mâlik'ten (ra) nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Hiçbiriniz başına gelen bir sıkıntıdan dolayı ölümü istemesin. Eğer mutlaka isteyecek olursa, ‘Allah’ım, yaşamak benim için hayırlı olduğu sürece beni yaşat, ölüm benim için hayırlıysa canımı al!’ desin.”

(B5671 Buhâri, Merdâ, 19)

Ebû Hüreyre'nin naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
“Ölmek üzere olanlarınıza, ‘Lâ ilâhe illâllâh’ (sözünü) telkin edin.”

(M2125 Müslim, Cenâiz, 2)

F

İcretin onuncu yılı idi. Allah Resûlü henüz on altı aylık olan gözünün nuru İbrâhim'ini Rabbine göndermişti.¹ Daha önce de evlât acısı yaşamış olan Peygamberimiz bu yavrusunun ölümünü de metanetle karşıladı. Resûlullah (sav), küçük hizmetkârı Enes'le birlikte sütannesinin yanında olan İbrâhim'i ziyaret ederdi. Hastalandığını duydu ve hemen oraya gitti. Vardığında onun, Rabbine kavuşmak üzere olduğunu gördü. İbrâhim'in bedeni tir tir titriyor, minicik bir bebek can veriyordu. Resûlullah'ın gözlerinden yaşlar dökülmeye başladı. Ağlaması karşısında, "Sen de mi yâ Resûlallah!" diye şaşkınlığını ifade eden Abdurrahman b. Avf'a, "Ey İbn Avf, bu merhamettir." buyurdu. Gözyaşları akmaya devam ederken Resûlullah Allah'ın emri olan ölüm karşısında takınmamız gereken tavrı şöyle ifade etti: "Göz ağlar, kalp üzülür. Biz ise sadece Rabbimizin razı olacağı sözü söyleriz."²

Sözlerini yavrusuna hitaben şöyle tamamladı: "Eğer ölüm doğru bir vaat ve herkes için geçerli bir gerçek olmasaydı ve arkada kalan, önden gidene hiç kavuşmayacak olsaydı ey İbrâhim, biz şu anda duyduğumuzdan çok daha büyük bir üzüntü çekecektik. Biz gerçekten senin için çok hüzünlüüz."³

Sözlükler ona hayatın zıddı, gücünü kaybetmek, bitmek, tükenmek, hissiz kalmak, derunî uyku, bir âlemden diğerine intikal etmek ve ruhun bedenden ayrılması gibi farklı farklı anlamlar verse de Resûlullah'ın ifade ettiği gibi insanoğlunun tamamının doğumdan sonraki tek gerçeğidir ölüm. Aslında ölüm, sadece insanoğlunun değil dünya üzerinde bulunan bütün canlıların ortak kaderidir. Varlık sahnesinde bulunan her şey, günün birinde ölmeye mahkûmdur.

Âlemleri yaratan Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de çok kez bahsetmiştir bu gerçekten. Âyet-i kerimelerde, "De ki: Kaçıp durduğunuz ölüm, muhakkak sizi bulacaktır..."⁴ ve "Nerede olursanız olun, sağlam ve güçlendirilmiş kaleler içinde bulursanız bile ölüm size ulaşacaktır."⁵ buyrulurak ölümün kaçınılması mümkün olmayan bir gerçek olduğu vurgulanmaktadır. Hatta Yüce Allah, bu durumun yeryüzündeki bütün canlılar için geçerli olduğunu, "Her canlı ölümü tadacaktır." ifadeleriyle Kur'ân-ı Kerîm'in farklı sûrelerinde

¹ HM18912 İbn Hanbel, IV, 304.

² B1303 Buhârî, Cenâiz, 43.

³ İM1589 İbn Mâce, Cenâiz, 53.

⁴ Cum'a, 62/8.

⁵ Nisâ, 4/78.

tekrarlamıştır.⁶ Ölüm, Yüce Yaratıcı'nın kanunudur ve bu nedenle de onu değiştirmeye O'nun dışında hiç kimsenin gücü yetmez: *"Aranızda ölümü takdir eden biziz. Ve biz, önüne geçilebileceklerden değiliz."*⁷

Ölümü, *"Muhakkak sen de öleceksin, onlar da ölecekler."*⁸ şeklinde Peygamber Efendimize ve onun ümmetine hatırlatan da bizzat Cenâb-ı Hak'tır. Diğer yandan O (cc), dünya hayatının bir imtihan olduğuna da sıklıkla işaret buyurmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de, *"Her canlı, ölümü tadacaktır. Bir deneme olarak sizi hayırla da şerle de imtihan ederiz. Siz, ancak bize döndürüleceksiniz."*⁹ buyrulur. Yine aynı ifadelerle başlayan bir başka âyet-i kerimede ise dünyada yapılanların karşılığının kıyamet günü verileceği şöyle ifade edilir: *"Her canlı ölümü tadacaktır. Ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Bu dünya hayatı ise aldatici metadan başka bir şey değildir."*¹⁰ Dolayısıyla ölümü hatırlamak aynı zamanda insanın yaratılış amacını ve âhiretteki hesabı hatırlaması demektir. Bu hatırlayış müminin hayatını nasıl geçirmesi gerektiği konusunda bilincini daima canlı tutmasını sağlayacaktır.

Allah Resûlü de ölüm hakkında ümmetini her fırsatta uyarmıştır. Nitekim sahâbeden İbn Ömer şöyle anlatmaktadır: *"Resûlullah (sav) ile birlikte idim. Ensardan bir adam gelerek Hz. Peygamber'e (sav) selâm verdi. Sonra şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Müminlerin hangisi daha faziletlidir?' Hz. Peygamber, 'Ahlâk bakımından en güzel olanları.' buyurdu. Sonra adam, 'Müminlerin hangisi daha akıllıdır?' diye sordu. Hz. Peygamber, 'Ölümü en çok hatırlayanları ve ölümden sonrası için en güzel şekilde hazırlananları. İşte onlar en akıllı olanlardır.' şeklinde cevap verdi."*¹¹

Ümmetini çok seven ve bu nedenle de ümmeti için sık sık ellerini açıp Allah'a dualar eden Sevgili Peygamberimiz¹² onlara ölümden sonra kötü akıbetle karşılaşmamaları için dünyalarını Allah'ın istediği istikamette tanzim etmeleri tavsiyesinde bulunmuştur. Übey b. Kâ'b'in anlattığına göre, Resûlullah (sav), gecenin üçte ikisi geçince kalkar ve şunları söylerdi: *"Ey insanlar! Allah'ın varlığını aklınızdan çıkarmayın. Râcife'nin (bütün canlılara ölüm getirecek olan, sûra ilk üfürülmenin) zamanı geldi, bunun hemen ardından da Râdife (bütün canlıları diriltecek olan üfleniş) gelecektir. Ölüm, her türlü şiddet ve sancılılarıyla mutlaka gelecektir; ölüm, mutlaka herkesi bulacaktır."*¹³ Peygamberimizin dikkat çektiği bu gerçeğe Kur'an'da şöyle işaret edilir: *"Büyük bir sarsıntının olacağı o günde o sarsıntıyı, peşinden gelen başka bir sar-*

⁶ Âl-i İmrân, 3/185; Ankebût, 29/57; Enbiyâ, 21/35

⁷ Vâkıa, 56/60.

⁸ Zümer, 39/30.

⁹ Enbiyâ, 21/35.

¹⁰ Âl-i İmrân, 3/185.

¹¹ İM4259 İbn Mâce, Zühd, 31.

¹² D2775 Ebû Dâvûd, Cihad, 162.

¹³ T2457 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 23.

sıntı izleyecektir. O gün birtakım kalpler (tedirginlik içinde) şiddetle çarpacaktır. Onların gözleri (korku ile) inecektir.”¹⁴

Allah'tan gerektiği gibi hayâ etmeyi, “baş ve başta bulunan organlarla, karın ve karnın içine aldığı organları (her türlü günah ve haramdan) korumak, ölümü ve (toprak altında) çürümeyi daima hatırlamak”¹⁵ şeklinde açıklayan Allah Resûlü, bu bilinçle hareket etmenin müminin Allah ile olan bağına canlı tutacağını ifade etmiştir.

Ebû Hüreyre'nin naklettiği bir hadiste ise Resûlullah (sav), ölümün ‘ağız tadını kaçıran’ yönüne dikkat çekmiş ve “Lezzetleri yok edeni (yani ölümü) çok hatırlayın.”¹⁶ buyurmuştur. Bir gün namazgâha girdiği esnada bazı insanların ölçsüz bir şekilde güldüklerini gören Peygamberimiz (sav), insanların hareketlerinde ölçülü olmalarını hatırlatmak amacıyla şöyle nasihat etmiştir: “Aslında sizler ölümü çok sık hatırlamış olsaydınız şu gördüğüm vaziyette olmazdınız. Öyleyse lezzetleri yok edeni (yani ölümü) çok hatırlayın.”¹⁷

Allah Resûlü'nün ölümle ilgili yaptığı uyarılarda en fazla üzerinde durduğu hususlardan biri de ölüm zamanının belli olmadığı, dolayısıyla her an gelebileceği için hayatı tanzim etmede geç kalınmaması gerektiğidir. Annesiyle birlikte evinin duvarını çamurla sıvayan Abdullah b. Amr'a, “Abdullah, ne yapıyorsunuz?” diye sorar. Abdullah da, “Evimizi tamir ediyoruz ey Allah'ın Resûlü.” diye cevap verir. Bunun üzerine Efendimiz (sav), “Ölüm, bu (duvarın yıkılması)ndan daha hızlıdır.”¹⁸ buyurur. Peygamberimiz bu sözyle ölümün her insanı ansızın yakalayabileceğini ve ona hazırlıklı olunması gerektiğini hatırlatmıştır.

İnsan, tabiatı gereği dünyaya düşkünlük gösterme, âhireti ise hatırdan uzaklaştırma eğilimindedir.¹⁹ İnsanoğlunun ölümden hoşlanmamasının, ondan ürküp kaçmasının pek çok nedeni vardır. Dünyaya olan aşırı tamah, âhiretin unutulup hazırlık yapılmaması, ebediyet arzusu, günah ve isyan karanlığında hakikat ışığını görememe gibi birçok sebep ölümden kaçmanın nedeni olabilir. Oysa Allah Resûlü'nün (sav) uyarısı çok ağırdır: “...(Gaflete) dalan, gülüp oynayan, kabirleri ve toprak altında çürümeyi unutan kul ne bedbahttır! Azan, haddi aşan, nereden geldiğini ve nereye gittiğini unutan kul ne bedbahttır!..”²⁰

Bazı insanlar ölümü bir yok oluş olarak görür. Ölüme, her şeyin sona ermesi, bir yok olma, çözümlenme ve topraklaşma nazarıyla bakar ve bu nedenle de onunla yüz yüze gelmeyi asla arzu etmez. Oysaki ölüm,

¹⁴ Nâziât, 79/6-9.

¹⁵ T2458 Tirmizî, Sıfatü'l-kiyâme, 24.

¹⁶ N1825 Nesâî, Cenâiz, 3.

¹⁷ T2460 Tirmizî, Sıfatü'l-kiyâme, 26.

¹⁸ D5235 Ebû Dâvûd, Edeb, 156, 157; İM4160 İbn Mâce, Zühd, 13.

¹⁹ Kiyâmet, 75/20-21.

²⁰ T2448 Tirmizî, Sıfatü'l-kiyâme, 17.

O'nu gönülden tanıyıp seven ve “Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. (Seçkin) kullarımın arasına katıl ve cennetime gir!”²¹ şeklindeki çağırışı alan bir ruh için asla bir yok olma ve hiçlik olmadığı gibi kabir de bir topraklaşma çukuru değildir. Zaten ölümü anlamlı kılan da ölümden sonraki âhiret hayatının varlığıdır. Yüce Mevlâ âhiret hayatına ve oradaki hesaba inanarak yaşayıp Allah'a yakın olarak ölen bir mümini, “Ama (ölen kişi Allah'a) yakın olanlardan ise ona rahatlık, güzel rızık ve Naîm cenneti vardır.”²² ifadeleriyle müjdelemektedir.

Yaptığı şeylerin hesabını vereceğine inanmayan bir insanın hayatını Allah'ın istediği istikamette düzene sokması düşünülemez ve böyle bir kişi ölümlerle karşılaşmayı da asla arzu etmez. Buna karşılık, attığı her adımda öbür âlemde Allah'a hesap verme düşüncesini taşıyan, her davranışını ötede Allah'a hesap verme bilinci içinde hassasiyetle ele alan kişi için ölüm bir yok oluş değil, buluşmanın başlangıcıdır. Tıpkı Allah Resûlünün son nefesinde, En Yüce Dost'a gitme arzusunu dile getirdiği²³ gibi ya da Mevlânâ'nın ifadesiyle “şeb-i arûs” (düğün gecesi) gibi...

Sevgili Peygamberimiz ölüme karşı takılan tavrı Allah'la irtibat noktasından değerlendirerek, “Her kim Allah'a kavuşmayı dilerse Allah da ona kavuşmayı diler ve her kim Allah'a kavuşmayı hoş görmezse Allah da ona kavuşmayı hoş görmez.” şeklinde ifade edince, Hz. Âişe veya diğer hanımlarından biri, Allah Resûlü'ne, “Yâ Resûlallah! Bizler elbette ölümden hoşlanmayız!” demişti. Onun bu endişesi üzerine Allah Resûlü “Bu sizin anladığımız mânâda değildir.” demiş ve sözlerine şöyle açıklık getirmiştir: “Mümine ölüm gelince, Allah'ın hoşnutluğu ve ikramı kendisine müjdelendir. (Bu müjde üzerine) artık mümine ölümden daha sevimli bir şey olamaz. O anda mümin Allah'a kavuşmayı, Allah da mümin kuluna kavuşmayı ister. Kâfire ölüm geldiğinde ise Allah'ın azabı ve cezası kendisine bildirilir. O anda kâfire ölümden daha fena gelen bir hâl olamaz. O anda kâfir Allah'a kavuşmaktan, Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz.”²⁴

İnsanoğlu her ne kadar ölümden hoşlanmasa ve ölmeyi arzu etmese de bazıları, başlarına gelen sıkıntılar nedeniyle, bu değişmez sonun bir an önce vuku bulmasını isteyebilmektedirler. Bu durumda olanlara Allah Resûlü (sav) şu şekilde tavsiyede bulunmuştur: “Hiçbiriniz başına gelen bir sıkıntıdan dolayı ölümü istemesin. Eğer mutlaka isteyecek olursa, ‘Allah'ım, yaşamak benim için hayırlı olduğu sürece beni yaşat, ölüm benim için hayırlıysa canımı al!’ desin.”²⁵

²¹ Fecr, 89/27-30.

²² Vâkıa, 56/88, 89.

²³ B4436 Buhârî, Meğâzî, 84.

²⁴ B6507 Buhârî, Rikâk, 41;

DM2784 Dârimî, Rikâk, 43.

²⁵ B5671 Buhârî, Merdâ, 19.

Allah Resûlü'nü hayatlarındaki en önemli örnek olarak kabul eden sahâbiler onun emir ve tavsiyelerini yerine getirmede son derece hassas davranırlardı. Bunlardan biri de ilk Müslümanlardan olan ve müşriklerin sayısız işkencelerine maruz kalmış, Peygamber'in (sav) yanında Bedir ve Uhud Savaşlarına katılmış olan Habbâb b. Eret idi.²⁶ Habbâb vefatına yakın, yedi sefer dağlanmak suretiyle tedavi görmüştü. Ama hâlâ iyileşememişti. Acılarına dayanamaz hâle gelmişti. Kendisini ziyarete gelen arkadaşlarına, "Hastalığım uzadı. Resûlullah'ın, 'Ölümü istemeyin!' buyurduğunu işitmemiş olsaydım mutlaka Allah'a yalvarır, ölümü isterdim."²⁷ diyen Habbâb, çektiği bütün acılara rağmen Resûlullah'ın tavsiyesini yerine getirmek için çabalamıştı. Böylece inançlı bir insanın, değil canına kıyıp intihar etmeyi bir çözüm olarak görmek, Allah'a isyan anlamına gelecek sözlere bile yönelmeyeceğini ortaya koymuştu.

Ölüm gerçeğiyle herkes bir gün mutlaka karşılaşacaktır. Ölüm için genç yaşlı, kadın erkek ya da çocuk olmak gibi herhangi bir sıra da sözü konusu değildir. Cenâb-ı Allah'ın belirlemiş olduğu eceli gelen her insan, ruhunu Rabbine teslim edecektir. Allah Resûlü ashâbına birinin ölüm anına şahit olduklarında neler yapmaları gerektiği konusunda tavsiyelerde bulunmuştur. Peygamberimiz (sav), öleceği anlaşılan kişilere kelime-i tevhidin hatırlatılmasını, "Ölmek üzere olanlarınıza 'Lâ ilâhe illâllâh' (sözünü) telkin edin."²⁸ ifadeleriyle tavsiye etmektedir. Bazı âlimler Efendimizin bu tavsiyesini, "Son sözü 'Lâ ilâhe illâllâh' olan cennete girer." hadisiyle irtibatlı olarak değerlendirmişler ve bunun önemine işaret etmişlerdir.²⁹ Yine Allah Resûlü'nün Yâsîn sûresi hakkında, "Onu ölenlerinizin (veya ölmek üzere olanlarınızın) yanında okuyunuz." buyurduğu rivayet edilmektedir.³⁰

Her zaman için hayır konuşmayı tavsiye eden Allah Resûlü, ölüm döşğinde bulunan kişilerin yanında da mutlaka hayır söylenmesi gerektiğini, çünkü söylenenlere meleklerin âmîn dediklerini ifade etmektedir.³¹

Allah Resûlü'nün bir başka uyarısı ise ölünün gözlerinin kapatılmasıyla ilgilidir. "Ölenlerinizin yanında hazır bulunduğunuz zaman, (öldüğünde) gözünü kapatınız. Çünkü göz ruhu izler..." buyurmuşlardır.³² Peygamberimizin bu tavsiyesinden dolayı ölümlerin gözlerini kapatma ve çenelerini bağlama âdet olmuştur.

Ölen kişi bir daha geri gelmeyeceğinden, bu ayrılık elbet sevenlerini ve yakınlarını hüzünlendirecektir. Zaten merhametli bir insanın böyle bir duruma hüzünlenmemesi de mümkün değildir. Ancak ölüm hâlinde

²⁶ EÜ2/147 İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, II, 147.

²⁷ T2483 Tirmizî, *Sıfatü'l-kıyâme*, 40.

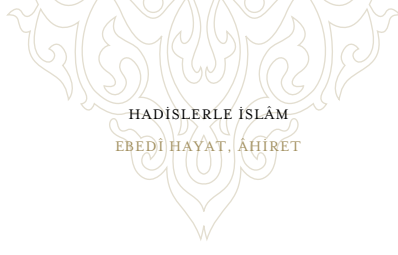
²⁸ M2125 Müslim, *Cenâiz*, 2.

²⁹ T977 Tirmizî, *Cenâiz*, 7.

³⁰ İM1448 İbn Mâce, *Cenâiz*, 4; BS6696 Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, III, 544.

³¹ M2129 Müslim, *Cenâiz*, 6.

³² HM17266 İbn Hanbel, IV, 125; İM1455 İbn Mâce, *Cenâiz*, 6.

aşırıya gitmemek, Cenâb-ı Hakk'ı ve kaderi suçlayıcı tavırlardan kaçınmak gerekmektedir. Bu hususta en mükemmel örneğimiz yine Kâinatın Efendisi'dir. Kızı Zeyneb'den olan Ümeyme adlı torununun vefatı sırasında³³ gözleri yaşla dolan Peygamber Efendimiz, *“Alan da Allah, veren de Allah'tır ve her şeyin belli bir süresi vardır!”* buyurarak hem etrafındakileri teselli etmiş hem de ağlamasına şaşıranlara, *“Bu bir merhamettir ki Allah onu dilediği kullarının kalplerine koyar. Allah kullarından merhametlilere merhamet eder!”* buyurmuştur.³⁴

Her doğum aynı zamanda ölümün habercisidir. Dirinin nefesleri, eceline giden adımlarıdır. Ölüm, geri dönüşü olmayan bir geçit gibidir. Ölüm ürkütücü olsa da bu gerçeği kabullenmek ve her an gözümüzün önünde cereyan eden, neşemizi kaçıran bu hâle hazır olmak önemlidir. Mesele içimizdeki ölümü öldürmektir. O zaman ürkütücü bir şey kalmaz ortada. Necip Fazıl'ın dediği gibi,

“Ölüm güzel şey,
Budur perde ardından haber...
Hiç güzel olmasaydı,
Ölür müydü Peygamber?...”

³³ HM22122 İbn Hanbel, V, 204.

³⁴ B5655 Buhârî, Merdâ, 9; M2135 Müslim, Cenâiz, 11.